MEDIA MAKONDA SUN'IY INTELLEKT:

YANGI TARIX VA YANGI DUNYOQARASH

1

Ilmiy-amaliy konferensiya MATERIALLARI

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

"MEDIA MAKONDA SUN'IY INTELLEKT: YANGI TARIX VA YANGI DUNYOQARASH"

ilmiy-amaliy konferensiya

MATERIALLARI

(Chirchiq sh, 2025 yil 5 noyabr)

"Media makonda sun'iy intellekt: yangi tarix va yangi dunyoqarash"

mavzusidagi

KONFERENSIYA TASHKILIY QO'MITASI

Rais:
Muxamedov G.I. Chirchiq davlat pedagogika universiteti rektori

Tashkiliy qo'mita a'zolari:
Eshchanov B.X. Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektor
Ikramov R.A. Gumanitar fanlar fakulteti dekani
L.K.Axatov Fakultetlararo ijtimoiy fanlar kafedrasi mudiri

Tashkiliy qo'mitaning ishchi guruhi:
Madalimov T.A. Fakultetlararo ijtimoiy fanlar kafedrasi dotsenti
Koshanova N.M. Fakultetlararo ijtimoiy fanlar kafedrasi dotsenti
Tashmetov T.X. Fakultetlararo ijtimoiy fanlar kafedrasi dotsenti
Neshitov P.Yu. Fakultetlararo ijtimoiy fanlar kafedrasi dotsenti
Eronov S.Q. Fakultetlararo ijtimoiy fanlar kafedrasi katta o'qituvchisi
Xaytmetov R.K. Fakultetlararo ijtimoiy fanlar kafedrasi katta o'qituvchisi
Muhammadiyev L.G. Fakultetlararo ijtimoiy fanlar kafedrasi katta o'qituvchisi
Nafasov A.K. Fakultetlararo ijtimoiy fanlar kafedrasi katta o'qituvchisi
Sunnatov T.R. Fakultetlararo ijtimoiy fanlar kafedrasi o'qituvchisi
Tuganova L.Dj. Fakultetlararo ijtimoiy fanlar kafedrasi o'qituvchisi
Ilmurodova F.Sh. Fakultetlararo ijtimoiy fanlar kafedrasi o'qituvchisi
Yo'ldoshev U.X. Fakultetlararo ijtimoiy fanlar kafedrasi o'qituvchisi
Sa'dullayeva M.X. Fakultetlararo ijtimoiy fanlar kafedrasi o'qituvchisi
Xolmo'minov G.B. Fakultetlararo ijtimoiy fanlar kafedrasi o'qituvchisi
Miraxmedova Sh.N. Fakultetlararo ijtimoiy fanlar kafedrasi o'qituvchisi
Jurayev H.M. Fakultetlararo ijtimoiy fanlar kafedrasi o'qituvchisi
Yakubov X.M. Fakultetlararo ijtimoiy fanlar kafedrasi o'qituvchisi
Imomova U.I. Fakultetlararo ijtimoiy fanlar kafedrasi o'qituvchisi
Tadjibayeva R.O. Fakultetlararo ijtimoiy fanlar kafedrasi o'qituvchisi
Umarova Sh.B. Fakultetlararo ijtimoiy fanlar kafedrasi o'qituvchisi
Nurmanov Sh.J. Fakultetlararo ijtimoiy fanlar kafedrasi o'qituvchisi
Maxkamov D.Sh. Fakultetlararo ijtimoiy fanlar kafedrasi o'qituvchisi
Fayzullayev F.E. Fakultetlararo ijtimoiy fanlar kafedrasi o'qituvchisi

MISSIONERLIKNING IJTIMOIY-SIYOSIY XAVFI

Aqmirzayeva Zarnigor Alisher qizi
Chirchiq davlat pedagogika universiteti talabasi
Ilmiy rahbar
Fayzullayev Farrux

Annotatsiya: Ushbu maqolada missionerlik tushunchasining mazmuni, uning tarixiy ildizlari hamda bugungi davrda ijtimoiy-siyosiy barqarorlikka tahdid soluvchi jihatlari tahlil qilinadi. Maqolada missionerlik faoliyatining diniy niqob ostida siyosiy va mafkuraviy maqsadlarni amalga oshirish vositasiga aylanishi, yoshlar ongiga salbiy ta'siri hamda jamiyat barqarorligiga xavf tug'diruvchi omillar yoritilgan. Shuningdek, missionerlikka qarshi ma'naviy-ma'rifiy immunitetni kuchaytirish yo'llari ilmiy asosda izohlanadi.

Kalit so'zlar: missionerlik, mafkura, diniy ekstremizm, ijtimoiy xavf, siyosiy barqarorlik, yoshlar, ma'naviyat, g'oyaviy immunitet.

Kirish

XXI asrda dunyo miqyosida diniy, mafkuraviy va g'oyaviy raqobat tobora kuchayib bormoqda. Globallashuv, axborot texnologiyalarining keskin rivojlanishi, ochiq kommunikatsiya tizimlari va internet tarmog'ining keng ommalashuvi insoniyat hayot tarzini tubdan o'zgartirmoqda. Shu bilan birga, bu jarayonlar ijobiy imkoniyatlar bilan bir qatorda, jamiyatlarning ichki barqarorligiga tahdid soluvchi yangi g'oyaviy xavflarni ham yuzaga keltirmoqda. Zamonaviy dunyoda mafkuraviy kurashlar endi qurol bilan emas, balki axborot, madaniyat va diniy g'oyalar orqali olib borilmoqda. Ana shunday xavfli hodisalardan biri — **missionerlik** hisoblanadi.

Missionerlik aslida diniy mazmunga ega bo'lib, ma'lum bir e'tiqodni boshqa xalqlar orasida yoyish maqsadini ko'zlaydi. Biroq tarixiy tajribalar shuni ko'rsatadiki, missionerlik har doim ham faqat diniy da'vat bilan cheklanmagan. U ko'plab hollarda siyosiy va mafkuraviy manfaatlar bilan uzviy bog'liq holda amalga oshirilgan. Mustamlakachilik davrlarida ayrim G'arb davlatlari missionerlikni o'zlarining siyosiy ta'sir doirasini kengaytirish, mahalliy xalqlarning dunyoqarashini o'zgartirish va ularni ma'naviy jihatdan bo'ysundirish vositasi sifatida qo'llagan. Diniy da'vat niqobi ostida olib borilgan bunday faoliyat ko'p hollarda mahalliy madaniyat va qadriyatlarni yemirish, xalqning milliy o'zligini zaiflashtirishga qaratilgan edi.

Bugungi globallashuv sharoitida missionerlik yangi, zamonaviy shakllarda namoyon bo'lmoqda. Internet, ijtimoiy tarmoqlar, xayriya tashkilotlari, madaniy almashinuv

dasturlari, xorijiy ta'lim loyihalari va ommaviy axborot vositalari missionerlik faoliyatining asosiy platformalariga aylanib bormoqda. Ular orqali diniy targ'ibot bilan birga, ma'lum mafkuraviy qarashlar ham singdirilmoqda. Ayrim holatlarda bu jarayon diniy bag'rikenglik niqobi ostida, ammo aslida jamiyatning ma'naviy birligini zaiflashtirish, yoshlarning ongini egallash va milliy qadriyatlarni so'ndirish maqsadida olib boriladi.

Missionerlik faoliyatining xavfi shundaki, u jamiyatda diniy parokandalik, ijtimoiy beqarorlik va siyosiy muvozanatsizlikni keltirib chiqarishi mumkin. Ayniqsa, yoshlar ongida milliy va diniy qadriyatlarga nisbatan befarqlik paydo bo'lishi, begona g'oyalarga berilib ketish holatlari kuchayadi. Bunday jarayon esa milliy xavfsizlik va ma'naviy barqarorlikka bevosita tahdid soladi. Shu bois missionerlikning ijtimoiy-siyosiy oqibatlarini chuqur tahlil etish, uning yashirin shakllarini aniqlash va unga qarshi g'oyaviy immunitetni shakllantirish bugungi davrning dolzarb masalalaridan biridir.

O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgach, diniy erkinlikni ta'minlash bilan birga, ekstremistik va missionerlik faoliyatining oldini olish masalasiga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bu borada qabul qilingan qonunlar, davlat dasturlari hamda ma'naviy-ma'rifiy siyosat fuqarolarning vijdon erkinligini himoya qilish bilan bir qatorda, g'oyaviy xavfsizlikni ta'minlashga xizmat qilmoqda.

Xulosa qilib aytganda, missionerlikning mohiyatini, tarixiy ildizlarini va zamonaviy shakllarini ilmiy asosda o'rganish — milliy mafkura, ma'naviyat va ijtimoiy barqarorlikni himoya qilishning muhim sharti hisoblanadi. Shu maqsadda har bir fuqaro, ayniqsa yoshlar, bu jarayonlarning asl maqsadini anglay oladigan darajada g'oyaviy va ma'naviy yetuk bo'lishi zarur.

Asosiy qism

Missionerlik — bu muayyan diniy e'tiqodni boshqa millat yoki jamiyat vakillariga targ'ib qilish, ularni o'z e'tiqodiga kiritish orqali diniy, madaniy yoki siyosiy ta'sir o'rnatish faoliyatidir. Tarixan missionerlik G'arb davlatlarining mustamlakachilik siyosatida muhim rol o'ynagan. Ular din targ'iboti bahonasida mahalliy xalqlarning dunyoqarashini o'zgartirish, ularni siyosiy jihatdan bo'ysundirishga intilganlar.

Bugungi kunda missionerlik faoliyatining asosiy xavfi shundaki, u tashqi mafkuraviy bosim vositasiga aylanib, milliy qadriyatlar, an'anaviy diniy tizim va ma'naviy birlikni yemiradi. Turli diniy oqimlar tomonidan olib borilayotgan "yumshoq kuch" siyosati — xayriya, madaniy dasturlar, diniy adabiyotlar, ijtimoiy tarmoqlar orqali

singdirilayotgan g‘oyalar ayrim hollarda ma’lum davlatlarning geosiyosiy manfaatlariga xizmat qiladi.

Missionerlikning ijtimoiy xavfi, avvalo, jamiyatda diniy parokandalik, g‘oyaviy bo‘linish va ishonch inqirozini yuzaga keltirishidadir. Bunday holatlar millatlararo totuvlik, diniy bag‘rikenglik va ijtimoiy barqarorlikni izdan chiqaradi. Ayniqsa, yoshlar ongiga begona g‘oyalarni singdirish, ularni milliy qadriyatlardan uzoqlashtirish missionerlik faoliyatining eng xavfli jihatlaridan biridir. Shu sababli yosh avlodni mustahkam ma’naviy poydevor, milliy g‘urur va g‘oyaviy immunitet bilan tarbiyalash dolzarb vazifadir.

Shuningdek, missionerlik ko‘p hollarda diniy ekstremizm va radikalizm bilan uzviy bog‘liq. Avval “tinch da’vat” shaklida boshlangan faoliyatlar asta-sekin siyosiy maqsadlar sari yo‘naltiriladi. Natijada, u jamiyatda qarama-qarshilik, diniy murosasizlik va hatto zo‘ravonlik holatlariga sabab bo‘ladi. Shu sababli missionerlikni faqat diniy jarayon sifatida emas, balki ijtimoiy-siyosiy xavf manbai sifatida ham baholash zarur.

Missionerlikning oldini olishda davlat siyosatining qat’iyligi, qonunchilik asoslarining mustahkamligi va fuqarolarning diniy savodxonligini oshirish muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, diniy-ma’naviy sohada faoliyat yuritayotgan mutasaddi idoralar, ta’lim muassasalari, fuqarolik jamiyati institutlari hamda ommaviy axborot vositalari o‘zaro hamkorlikda ishlashi lozim. Eng asosiysi, har bir fuqaro, ayniqsa yoshlar, missionerlikning asl maqsadini anglab, unga qarshi g‘oyaviy va ma’naviy immunitet hosil qilishi kerak.

O‘zbekiston Respublikasida diniy erkinlikni ta’minlash bilan bir qatorda, ekstremistik va missionerlik faoliyatining har qanday shakliga qonuniy cheklovlar qo‘yilgan. “Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to‘g‘risida”gi Qonun, Prezident farmon va qarorlari, hukumat dasturlari ham bu yo‘nalishda muhim huquqiy asos bo‘lib xizmat qilmoqda. Ushbu mexanizmlar fuqarolarning diniy e’tiqodini himoya qilish, jamiyat barqarorligini ta’minlash va milliy xavfsizlikni mustahkamlashga qaratilgan.

T/r	Missionerlikning xavfli jihatlari	Ularni bartaraf etish choralari
1	Milliy qadriyatlar va diniy an’analarni yemirish	Ma’naviy-ma’rifiy tarbiya ishlarini kuchaytirish, milliy qadriyatlarni targ‘ib etish

2	Yoshlar ongiga begona g‘oyalarni singdirish	Ta’lim tizimida g‘oyaviy immunitetni shakllantirish, diniy savodxonlikni oshirish
3	Diniy va ijtimoiy parokandalikni keltirib chiqarish	Diniy bag‘rikenglik, totuvlik va millatlararo do‘stlikni mustahkamlash
4	Ekstremizm va radikalizmga zamin yaratish	Qonunchilikni qat’iylashtirish, huquqni muhofaza qiluvchi organlar faoliyatini takomillashtirish
5	Jamiyat barqarorligi va milliy xavfsizlikka tahdid	Davlat va fuqarolik jamiyati institutlari o‘rtasida hamkorlikni kuchaytirish

Xulosa

Missionerlik hodisasi nafaqat diniy, balki siyosiy va ijtimoiy xavf tug‘diruvchi murakkab jarayondir. U zamonaviy shakllarda, axborot texnologiyalari va madaniy almashinuv niqobi ostida jamiyatga singib kiradi. Missionerlikning asosiy maqsadi milliy birlikni susaytirish, yoshlarni begona g‘oyalarga jalb etish va diniy murosasizlikni kuchaytirishdan iboratdir.

Shuning uchun missionerlikka qarshi kurash faqat huquqiy chora-tadbirlar bilan emas, balki ma’naviy-ma’rifiy yo‘nalishda ham olib borilishi lozim. Ta’lim muassasalarida ma’naviy tarbiya va milliy g‘oya darslarini kuchaytirish, yoshlarning diniy savodxonligini oshirish, internet makonida g‘oyaviy xavfsizlikni ta’minlash zarur. Faqat shundagina biz missionerlikning ijtimoiy-siyosiy xavfini kamaytirib, milliy mustaqillik va ma’naviy barqarorlikni asrab qolishimiz mumkin bo‘ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Qosimov B. Ma’naviyat va g‘oya xavfsizligi: zamonaviy muammolar va yechimlar. — Toshkent: Ma’naviyat, 2018. — 240 bet.
2. Karimov I.A., Toshpo‘latov N. Yu. Ma’naviyat — milliy xavfsizlik poydevori. — Toshkent: Ma’naviyat va ma’rifat, 2010. — 200 bet.
3. Abdullayev R. G‘oyaviy xavfsizlik va diniy bag‘rikenglik muammolari. — Toshkent: Ilm-fan, 2019. — 150 bet.

4. Islomov M. Ijtimoiy barqarorlik va diniy ekstremizmga qarshi kurash. — Toshkent: Yoshlar nashriyoti, 2022. — 180 bet.
5. Saidov A. Diniy mafkura va milliy xavfsizlik. — Toshkent: Akademiya nashriyoti, 2020. — 220 bet.